
Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja

Building construction – Accessibility and usability of the built environment

Cadre bâti – Accessibilité et usage de l'environnement bâti

iTeh Standards
(<https://standards.itih.ai>)
Document Preview

[SIST ISO 21542:2022](https://standards.itih.ai/catalog/standards/sist/2a311ced-5518-409f-b6e2-e49b130ea98b/sist-iso-21542-2022)

<https://standards.itih.ai/catalog/standards/sist/2a311ced-5518-409f-b6e2-e49b130ea98b/sist-iso-21542-2022>

ICS 11.180.01; 91.060.01

Referenčna oznaka
SIST ISO 21542:2022 (sl)

Nadaljevanje na straneh od 2 do 176

NACIONALNI UVOD

Standard SIST ISO 21542 (sl), Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja, 2022, ima status slovenskega standarda in je istoveten mednarodnemu standardu ISO 21542 (en), Building construction – Accessibility and usability of the built environment, 2021.

Ta standard nadomešča standard SIST ISO 21542:2012.

NACIONALNI PREDGOVOR

Mednarodni standard ISO 21542:2021 je pripravil tehnični odbor ISO/TC 59 Stavbe in gradbeni inženirski objekti, pododbor SC 16 Dostopnost in uporabnost grajenega okolja. Slovenski standard SIST ISO 21542:2022 je prevod mednarodnega standarda ISO 21542:2021. V primeru spora glede besedila slovenskega prevoda v tem standardu je odločilen izvirni mednarodni standard v angleškem jeziku.

Odločitev za izdajo tega standarda je marca 2022 sprejel Strokovni svet SIST za splošno področje.

ZVEZA Z NACIONALNIMI STANDARDI

S privzemom tega mednarodnega standarda veljajo za omejeni namen referenčnih standardov vsi standardi, navedeni v izvirniku, razen tistih, ki so že sprejeti v nacionalno standardizacijo:

SIST ISO 4190-5:2012	Dvigala (lifti) – 5. del: Krmilja, signali in pripadajoča oprema
SIST ISO 8100-30:2021	Dvigala za prevoz oseb in blaga – 30. del: Dvigala razredov I, II, III in VI
SIST EN 60118-4:2015	Elektroakustika – Slušni pripomočki – 4. del: Sistemi z indukcijsko zanko za slušne pripomočke – Zahteve sistema
SIST EN IEC 60268-16:2021	Oprema za zvokovne sisteme – 16. del: Objektivno ocenjevanje govorne razumljivosti z uporabo indeksa prenosa govora (IEC 60268-16:2020)

OSNOVA ZA IZDAJO STANDARDA

- privzem standarda ISO 21542:2021

PREDHODNA IZDAJA

- SIST ISO 21542:2012, Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja

OPOMBI

- Povsod, kjer se v besedilu standarda uporablja izraz "mednarodni standard", v SIST ISO 21542:2022 to pomeni "slovenski standard".
- Nacionalni uvod in nacionalni predgovor nista sestavni del standarda.

POMEMBNO: Logotip "v barvah" na platnicah te publikacije opozarja, da vsebuje barve, ki so potrebne za pravilno razumevanje njene vsebine. Uporabniki naj zato tiskajo ta dokument z barvnim tiskalnikom.

VSEBINA	Stran
1 Področje uporabe	14
2 Zveze s standardi	14
3 Izrazi in definicije	15
4 Splošne smernice za projektiranje	20
4.1 Splošno	20
4.2 Ključna vprašanja dostopnosti	21
5 Orientacija in informacije zunaj in znotraj stavbe	23
5.1 Orientacija in informacije	23
5.1.1 Splošno	23
5.1.2 Ravni informacij.....	24
5.1.3 Načelo več čutov	25
5.1.4 Talni taktilni vodilni sistemi – TTVS.....	25
5.2 Talne in stenske površine	25
5.3 Vidni kontrast	26
5.3.1 Splošno	26
5.3.2 Svetlostni kontrast.....	27
5.3.3 Svetlostni kontrast sijajnih in sijočih materialov	27
5.3.4 Izbira barv in oznak	28
5.3.5 Relevantni dejavniki za projektiranje	29
5.4 Razsvetljava.....	30
5.4.1 Splošno	30
5.4.2 Zunanja razsvetljava	30
5.4.3 Razsvetljava v stavbah	31
5.4.4 Razsvetljava za lažje vodenje	31
5.4.5 Krmiljena in nastavljiva razsvetljava.....	31
5.4.6 Raven osvetljenosti različnih območij	31
5.4.7 Bleščanje in sence	32
5.5 Označevanje	32
5.5.1 Splošno	32
5.5.2 Vrste oznak	33
5.5.3 Nameščanje oznak.....	33
5.5.4 Višina in lokacija oznak	33
5.5.5 Pisava in velikost črk	35
5.5.6 Svetlostni kontrast.....	35
5.5.7 Bleščanje in osvetlitev	35
5.5.8 Razumljivost.....	35
5.5.9 Izbočene taktilne in brajeve oznake	35
5.5.10 Taktilne črke, številke, znaki in grafični simboli.....	35
5.5.11 Brajica	36

5.5.12	Taktilni simboli.....	36
5.5.13	Taktilni zemljevidi in tlorisi nadstropij.....	37
5.5.14	Prikazovalniki informacij.....	37
5.6	Grafični simboli.....	37
5.7	Akustika.....	42
5.7.1	Splošno.....	42
5.7.2	Nadzor hrupa.....	43
5.7.3	Sistem za lažje poslušanje.....	44
5.8	Opozorilni sistemi, signali in informacije v sili.....	46
5.8.1	Splošno.....	46
5.8.2	Opozorila v sili.....	46
5.8.3	Zvočna opozorila v sili.....	46
5.8.4	Vizualni opozorilni signali v sili.....	47
5.8.5	Požarni opozorilni sistemi.....	47
6	Približevanje in vstop v stavbo ali grajeno okolje.....	47
6.1	Splošno.....	47
6.2	Parkiranje.....	48
6.2.1	Lokacija dostopnih parkirnih mest.....	48
6.2.2	Število označenih dostopnih parkirnih mest.....	48
6.2.4	Dimenzijske zahteve za parkirna mesta za kombije, dostopne z invalidskimi vozički.....	50
6.2.5	Označevanje.....	50
6.2.6	Značilnosti površine dostopnih parkirnih mest.....	51
6.2.7	Klančina za povezavo parkirnega mesta s pločnikom.....	51
6.2.8	Dostopna pokrita parkirna mesta.....	51
6.2.9	Parkirni avtomati.....	52
6.2.10	Prostori za shranjevanje motoriziranih invalidskih vozičkov, skuterjev in drugih pripomočkov za mobilnost.....	52
6.2.11	Prostori za shranjevanje vozičkov in koles.....	52
6.2.12	Postajališča.....	52
6.3	Poti do stavbe.....	52
6.3.1	Splošno.....	52
6.3.2	Pripomočki za vodenje, orientacijo in druge fizične informacije.....	53
6.3.3	Širina poti ter prostori za umik in obračanje za osebe na invalidskih vozičkih.....	54
6.3.4	Stopničaste poti in stopnišča.....	55
6.3.5	Podesti na poševnih poteh.....	56
6.3.6	Varovalne ograje in oprijemala ob poteh.....	56
6.3.7	Odvodnjavanje dostopnih in izstopnih poti.....	56
6.3.8	Ovire na poti.....	56
6.4	Klančine.....	57
6.4.1	Splošno.....	57
6.4.2	Naklon in dolžina.....	58

6.4.3 Širina klančin	60
6.4.4 Podesti na klančinah	60
6.4.5 Varovalne ograje in oprijemala na klančinah	61
6.4.6 Odvodnjavanje klančin	61
6.4.7 Materiali za površino	61
6.5 Zaščita vzdolž poti in klančin	61
6.6 Vhodi v stavbo in končni požarni izhodi	62
6.6.1 Splošno	62
6.6.2 Pragovi na vseh in končnih požarnih izhodih	63
6.6.3 Dostopni prostor pri vhodnih vratih in končnih požarnih izhodih	63
6.6.4 Zahteve za prostor med zaporednimi vrati in v predverjih	64
7 Vodoravno gibanje v stavbi	65
7.1 Notranje poti gibanja in manevrski prostori	65
7.1.1 Splošno	65
7.1.2 Notranje poti gibanja/hodniki	65
7.1.3 Prostor za zavoj z invalidskim vozičkom za 90° v hodniku	65
7.1.4 Prostor za zavoj z invalidskim vozičkom za 180°	66
7.2 Tekoči trakovi	67
8 Navpično gibanje v stavbi	67
8.1 Splošno	67
8.2 Klančine v stavbah	67
8.3 Stopnice	67
8.3.1 Splošno	67
8.3.2 Višina in globina stopnic	67
8.3.3 Najmanjša širina stopniščne rame	68
8.3.4 Podesti na stopniščih	68
8.3.5 Svetla višina	69
8.3.6 Vizualne in taktilne oznake	70
8.3.7 Oprijemala in stopniščne ograje	72
8.4 Oprijemala	72
8.4.1 Splošno	72
8.4.2 Značilnosti oprijemala	72
8.4.3 Neprekinjenost oprijemala	73
8.4.4 Višina oprijemala	73
8.4.5 Vodoravni podaljšek oprijemala	73
8.4.6 Vizualne in taktilne informacije	73
8.4.7 Mehanska odpornost	74
8.5 Dvigala	74
8.5.1 Splošno	74
8.5.2 Pristop in dostop do dvigala	75
8.5.3 Vhod v kabino dvigala – vratna odprtina	76

8.5.4 Širina vhoda in notranja velikost kabine dvigal	76
8.5.5 Oprema kabine dvigala	77
8.5.6 Točnost zaustavitve/poravnosti	79
8.5.7 Naprave za upravljanje in signali	79
8.5.8 Dvigala za evakuacijo	81
8.6 Navpične in poševne dvižne ploščadi	82
8.7 Tekoče stopnice in tekoči trakovi	82
9 Sestavni deli stavbe in oprema stavbe	83
9.1 Vrata in okna	83
9.1.1 Vrata in oprema za vrata	83
9.1.2 Požarno odporna vrata	91
9.1.3 Okna in oprema za okna	92
9.2 Oprema, naprave za upravljanje in stikala	92
9.2.1 Splošno	92
9.2.2 Lokacije, višine in razdalje	93
9.2.3 Delovanje	94
9.2.4 Prepoznavanje	94
9.2.5 Uporabnost in doslednost v projektiranju	94
9.2.6 Domofoni in telefoni	94
9.2.7 Kartični in izdajni avtomati	95
9.2.8 Varnostni sistemi za dostopanje	96
9.2.9 Fontane za pitje	96
9.2.10 Odlagališča smeti in zabojniki	97
9.3 Pohištvo	97
9.3.1 Splošno	97
9.3.2 Prostor za sedenje v čakalnicah	97
9.3.3 Sedenje ob pultih ali mizah	98
10 Sobe in prostori v nestanovanjskih stavbah	99
10.1 Sprejemni prostori, sprejemna okenca, informacijski pulti in mesta z upravljanjem čakanja ...	99
10.1.1 Splošno	99
10.1.2 Manevrski prostor	99
10.1.3 Višina	99
10.1.4 Razsvetljava	100
10.1.5 Poslušanje in branje z ustnic	100
10.1.6 Sistemi za upravljanje čakanja	100
10.2 Garderoba	100
10.3 Konferenčni in sejni prostori	101
10.4 Avditoriji, koncertne dvorane, športne hale, sedežna mesta v konferenčnih prostorih itd.	101
10.4.1 Splošno	101
10.4.2 Sistemi za lažje poslušanje	101
10.4.3 Razsvetljava za tolmača znakovnega jezika	101

10.4.4	Označena sedežna mesta za osebe na invalidskem vozičku.....	101
10.4.5	Vidne linije nad sedečimi in stoječimi gledalci	102
10.4.6	Številke vrst in sedežev.....	102
10.4.7	Dostop do odra in zaodrja	103
10.5	Toaletni prostori, sanitarije in kopalnice.....	103
10.5.1	Splošno	103
10.5.2	Straniščni prostori za gibalno ovirane ljudi.....	103
10.5.3	Mere toaletnih prostorov, dostopnih za invalidske vozičke.....	104
10.5.4	Vrata toaletnega prostora.....	109
10.5.5	Straniščna školjka	109
10.5.6	Oprijemala	110
10.5.7	Podajalniki toaletnega papirja	110
10.5.8	Umivalnik.....	110
10.5.9	Oskrba z vodo	113
10.5.10	Pipe	113
10.5.11	Pisoarji.....	113
10.5.12	Druga oprema	114
10.5.13	Alarm za pomoč v sili	114
10.5.14	Požarne opozorilne naprave	114
10.5.15	Prhe.....	114
10.5.16	Kopalnice.....	116
10.6	Dostopne spalnice	119
10.7	Prostori za preoblačenje	120
10.8	Kuhinje	121
10.9	Shrambe	121
10.10	Terase, verande in balkoni	121
10.11	Bari, gostilne in restavracije.....	121
10.12	Prostor za pse vodnike in druge spremljevalne pse	122
10.12.1	Splošno	122
10.12.2	Prostor za olajšanje psov vodnikov in spremljevalnih psov	122
11	Požarna varnost in evakuacija	122
11.1	Splošno	122
11.2	Cilji projektiranja.....	123
11.3	Načela evakuacije ob požaru.....	123
11.4	Infrastruktura stavbe, povezana z evakuacijo v sili	124
11.4.1	Pregled osnovne infrastrukture stavbe	124
11.4.2	Evakuacijske poti	124
11.4.3	Relativno varni prostori	124
11.4.4	Sistemi za evakuacijo z dvigalom	124
11.4.5	Območja za reševanje z asistenco, ki mejijo na požarna evakuacijska stopnišča	125
11.4.6	Požarna evakuacijska stopnišča	126

11.4.7 Nadstropja z zbirnimi mesti	126
11.4.8 Vrata za končni požarni izhod in požarno odporna vrata.....	127
11.4.9 Načrti požarne varnosti	127
12 Upravljanje in vzdrževanje	127
Dodatek A	128
A.1 Splošno	128
A.2 Dostopne poti do stanovanjskih objektov	128
A.3 Vhod v stavbo	129
A.3.1 Splošno.....	129
A.3.2 Poštni nabiralniki	129
A.3.3 Sistemi zvoncev in domofonov	129
A.4 Postavitev stanovanj	129
A.4.1 Splošno.....	129
A.4.2 Parkirna mesta	129
A.4.3 Vhod	129
A.4.4 Notranji hodniki.....	129
A.4.5 Kuhinja.....	130
A.4.6 Dnevna soba	131
A.4.8 Kopalnica in pralnica	133
A.4.9 Shrambe	135
A.4.10 Balkoni, terase in zunanji prostori	135
Dodatek B	136
B.1 Splošno	136
B.2 Funkcionalnost in uporaba sistemov TTVS	136
B.2.1 Splošno.....	136
B.2.2 Okolje	136
B.3 Zaznavanje elementov TTVS	136
B.3.1 Splošno.....	136
B.3.2 Taktilni kontrast	136
B.3.3 Vidni kontrast.....	137
B.4 Uvedba oznak TTVS.....	137
B.4.1 Splošno.....	137
B.4.2 Vodilne oznake	137
B.4.3 Opozorilne oznake.....	138
B.4.4 Dodatne informacije.....	139
Dodatek C	140
C.1 Splošno	140
C.2 Krilna vrata	140
C.3 Drsna vrata	149
Dodatek D	153

D.1 Splošno	153
D.1.1 Človekovo vedenje, zmožnosti in zaznavanje ob požarih.....	153
D.1.2 Evakuacija ob požaru za vse	153
D.2 Načrt požarne varnosti	153
D.2.1 Splošno	153
D.2.2 Povzetek/načrt projekta – zahteve naročnika	154
D.2.3 Požarna preventiva	154
D.3 Samozaščita	154
D.4 Veščine za evakuacijo	154
D.5 Razvoj tehnologij, povezanih s požarno varnostjo	155
D.6 Požarne vaje z evakuacijo	155
D.6.1 Sistem prijateljev	155
D.6.2 Osebni načrt evakuacije v sili (PEEP).....	155
D.6.3 Požarni redar	155
D.6.4 Evakuacijski sedeži in podobni pripomočki.....	155
D.6.5 Požarni načrti	156
Dodatek E	157
E.1 Splošno določanje svetlostnega kontrasta	157
E.2 Določanje svetlostnega kontrasta mat/difuzno odsevnih površin	157
E.3 Določanje količnika odsevnosti svetlobe (Y-vrednost CIE)	162
F.1 Splošno	164
F.2 Zunanje območje	164
F.3 Notranje območje	164
F.4 Vzdrževanje	165
F.5 Komunikacija	165
F.6 Smernice za upravljanje	165
Dodatek G	167
G.1 Splošno	167
G.2 Gibalne zmožnosti	167
G.2.1 Splošno	167
G.2.2 Hoja	167
G.2.3 Ravnotežje	168
G.2.4 Motorika rok	168
G.2.5 Moč in vzdržljivost	168
G.2.6 Dvigovanje	168
G.2.7 Doseganje	168
G.2.8 Govor	169
G.3 Zmožnosti čutil	169
G.3.1 Splošno	169
G.3.2 Vid	169

G.3.3 Sluh	169
G.3.4 Tip	170
G.4 Duševne zmožnosti	170
G.4.1 Splošno	170
G.4.2 Spoznavanje	170
G.4.3 Intelekt.....	170
G.4.4 Interpretacija	170
G.4.5 Učenje.....	170
G.4.6 Spomin	170
G.4.7 Smernice za projektiranje, ki upoštevajo duševne zmožnosti	171
G.5 Dodatni dejavniki	171
G.5.1 Bivanje otrok v razvoju.....	171
G.5.2 Bivanje starejših odraslih	171
G.5.3 Raznolikost postave	171
G.6 Splošni vidiki projektiranja za osebe na invalidskih vozičkih	172
G.6.1 Uporaba in manevrski prostor.....	172
G.6.2 Prostor za različne vrste invalidskih vozičkov	172
G.6.3 Območje dosega	173
G.6.4 Doseg oseb na invalidskem vozičku – razdalja do vogalov in drugih ovir	173
G.6.5 Prostor okoli elementov za omogočanje dosegljivosti	174
G.6.6 Prostor za kolena osebe na invalidskem vozičku	174
G.6.7 Primerna višina delovnih površin	174
G.6.8 Višina oči.....	174
G.7 Kakovost zraka v notranjih prostorih	174
G.8 Alergeni materiali.....	175
Literatura	176

Predgovor

ISO (Mednarodna organizacija za standardizacijo) je svetovna zveza nacionalnih organov za standarde (članov ISO). Mednarodne standarde po navadi pripravljajo tehnični odbori ISO. Vsak član, ki želi delovati na določenem področju, za katero je bil ustanovljen tehnični odbor, ima pravico biti zastopan v tem odboru. Pri delu sodelujejo tudi mednarodne vladne in nevladne organizacije, povezane z ISO. V vseh zadevah, ki so povezane s standardizacijo na področju elektrotehnike, ISO tesno sodeluje z Mednarodno elektrotehniško komisijo (IEC).

Postopki, uporabljeni pri pripravi tega dokumenta, in predvideni postopki za njegovo vzdrževanje so opisani v Direktivah ISO/IEC, 1. del. Posebna pozornost naj se nameni različnim kriterijem odobritve, potrebnim za različne vrste dokumentov ISO. Ta dokument je bil zasnovan v skladu z uredniškimi pravili Direktiv ISO/IEC, 2. del (glej www.iso.org/directives).

Opozoriti je treba na možnost, da so nekateri elementi tega dokumenta lahko predmet patentnih pravic. ISO ne prevzema odgovornosti za identifikacijo nekaterih ali vseh takih patentnih pravic. Podrobnosti o morebitnih patentnih pravicah, identificiranih med pripravo tega dokumenta, bodo navedene v uvodu in/ali na seznamu patentnih izjav, ki jih je prejela organizacija ISO (glej www.iso.org/patents).

Vsakršna trgovska imena, uporabljena v tem dokumentu, so informacije za uporabnike in ne pomenijo podpore blagovni znamki.

Za razlago pomena specifičnih pojmov in izrazov ISO, povezanih z ugotavljanjem skladnosti, ter informacij o tem, kako ISO spoštuje načela Svetovne trgovinske organizacije (World Trade Organization, WTO) v tehničnih ovirah pri trgovanju (Technical Barriers to Trade, TBT) glej spletno mesto. www.iso.org/iso/foreword.html

Ta dokument je pripravil tehnični odbor ISO/TC 59 Stavbe in gradbeni inženirski objekti, pododbor SC 16 Dostopnost in uporabnost grajenega okolja.

Ta druga izdaja razveljavlja in nadomešča prvo izdajo (ISO 21542:2011), ki je bila strokovno revidirana. Glavne spremembe glede na predhodno različico so naslednje:

- a) zgradba dokumenta: uvedena je nova hierarhična raven in temu primerno so točke spremenjene oz. delno prerazvrščene (npr. [točka 5](#));
- b) redakcijsko sta popravljena uvod in področje uporabe;
- c) spremenjen je pristop do posebnosti, ki sedaj veljajo samo za obstoječe stavbe;
- d) posodobljene so zveze s standardi v celotnem dokumentu;
- e) [točka 3](#) o izrazih in definicijah je revidirana glede na izrazje, uporabljeno v dokumentu, in posodobljeni so viri;
- f) prestrukturiranih je več (pod)točk, predvsem naslednje:
 - orientacija in informacije ([5.1](#)),
 - razsvetljava ([5.4](#)),
 - akustika ([5.7](#)),
 - poti do stavbe ([6.3](#)),
 - vhodi v stavbo in končni požarni izhodi ([6.5](#)),
 - navpične in poševne dvižne ploščadi ([8.6](#)),
 - vrata in okna ([9.1](#)),
 - sobe in prostori v nestanovanjskih stavbah ([točka 10](#));
- g) prilagojene so določbe o talnih taktilnih vodilnih sistemih (TTVS):

- pogosti so sklici na standard ISO 23599:2019,
 - uvedena je nova podtočka o talnih taktilnih vodilnih sistemih v točki [5.1](#),
 - dodatek o talnih taktilnih vodilnih sistemih je prenovljen in skrajšan;
- h) revidirane so določbe o vidnem kontrastu:
- revidirane so specifikacije v točki [5.3](#) in relevantni dejavniki za projektiranje so bili premaknjeni iz dodatka o človeških zmožnostih in s tem povezanih vidikih projektiranja,
 - izdelan je poseben dodatek za določanje svetlostnega kontrasta;
- i) v celoti so revidirane in razširjene specifikacije o akustiki v točki [5.7](#) ter opozorilnih sistemih, signalih in informacijah v sili v točki [5.8](#);
- j) pojasnjene in razširjene so specifikacije o posameznih ovirah na poti v točki [6.3.8](#);
- k) v celoti sta revidirani točka [6.4](#) o klančinah in točka [8.5](#) o dvigalih;
- l) razširjene so specifikacije o napravah za upravljanje in signalih ([9.2](#)) ter fontanah za pitje ([9.2.9](#));
- m) revidirane so točke o (požarni) evakuaciji v sili:
- specifikacije v zvezi s (požarno) evakuacijo v sili so združene v [točki 11](#), vendar so ohranjene specifikacije o opozorilnih sistemih v sili v točki [5.8](#), o dvigalih za evakuacijo v točki [8.5.8](#) ter o požarno odpornih vratih v točki [9.1.2](#),
 - uvedena je podtočka o infrastrukturi stavbe, povezani z evakuacijo v sili,
 - v celoti je revidiran dodatek o požarni preventivi, varnosti, zaščiti in evakuaciji ([dodatek D](#)),
- n) uveden je nov informativni dodatek o stanovanjih ([dodatek A](#));
- o) izvedeni so redakcijski popravki obstoječih slik, odstranjene so odvečne slike in uvedene so nove slike;
- p) posodobljena je literatura, vključno z odstranitvijo nacionalnih standardov.

Uporabnik naj vse povratne informacije ali vprašanja o tem dokumentu posreduje nacionalnemu organu za standarde v svoji državi. Celoten seznam teh organov je na voljo na spletnem mestu www.iso.org/members.html.

Uvod

Ta dokument podaja bistvene zahteve in potrebna priporočila za uresničitev varnega, vključujočega, starosti prijaznega in trajnostnega grajenega okolja, ki je dostopno in uporabno za vse.

Dokument opisuje, kako naj bo stavba projektirana, zgrajena, upravljana in vzdrževana, da se osebam omogočijo: dostop in vstop v stavbo, uporaba prostorov in opreme, storitve in informacijska omrežja stavbe, izhod iz stavbe v običajnih razmerah ter evakuacija iz stavbe v sili.

Dostopnost in uporabnost za vse sta dinamičen in nenehno razvijajoč se koncept oziroma temeljni atribut trajnostnega grajenega okolja. Gre za proces med seboj povezanih dejanj in nalog v vsakdanjem življenju oseb, ki jim omogoča izobraževanje, zaposlitev, polno sodelovanje v skupnosti in občutek družbene vključenosti. Celoten proces lahko omeji, konča in razveljavi že ena sama fizična ali drugačna ovira pri tovrstnem sodelovanju.

Namen tega dokumenta je zadovoljiti potrebe večine. Ta cilj se doseže z dogovorom o minimalnih standardih za splošno sprejemljive predpise, ki upoštevajo različnost oseb glede na njihovo starost, zmožnosti in vedenje, sprejeto v družbi.

Ko je infrastruktura dostopnosti in uporabnosti v celoti in učinkovito vzpostavljena, so dobra praksa in postopki upravljanja stavb bistveni za ohranitev prvotne zmožljivosti stavbe, kot je bila zgrajena ali obnovljena, in sicer v njenem celotnem življenjskem ciklu ter v primeru požara ali ob drugih izrednih dogodkih. Z dobrim upravljanjem se zagotovi, da se načrtovana varnostna strategija uspešno začne in izvaja.

Načela dostopnosti in uporabnosti za vse podpirajo odstavek (g) preambule ter členi 9, 10, 11, 12 in 19 Konvencije Združenih narodov (ZN) o pravicah invalidov. Ta načela podpirajo:

- Agenda ZN za trajnostni razvoj 2015–2030, zlasti 11. cilj trajnostnega razvoja: "Trajnostna mesta in naselja",
- Globalna strategija ter Akcijski načrt o staranju in zdravju Svetovne zdravstvene organizacije za obdobje 2016–2020.

OPOMBA 1: Konvencijo ZN o pravicah invalidov in njen izbirni protokol je sprejela Generalna skupščina 13. decembra 2006. Konvencija je stopila v veljavo, tj. postala mednarodni pravni instrument, 3. maja 2008. Dodatne informacije so objavljene na spletni strani ZN: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

OPOMBA 2: Varstvo invalidov ob hujših naravnih dogodkih, npr. pri potresih, poplavah, zemeljskih plazovih, tajfunih in cunamijih, je obravnavano v Sendajskem okviru za zmanjšanje tveganja nesreč (2015–2030), ki je del Okvirne agende ZN za trajnostni razvoj.

Če se zahteve in priporočila v tem dokumentu upoštevajo v najzgodnejših fazah projektiranja nove stavbe, so finančni stroški zagotavljanja ukrepov dostopnosti in uporabnosti minimalni, dokončana stavba pa je varnejša in prijaznejša za vse njene uporabnike. Priporočljivo si je prizadevati, da se zahteve upoštevajo pri vseh obstoječih stavbah, da bodo dostopne in uporabne. Pomembno je tudi zagotoviti dostopnost zgradb zgodovinskega, arhitekturnega in kulturnega pomena.

Če se te zahteve za projektiranje ne upoštevajo, utegnejo zaradi kršitev človekovih pravic ter znatnega zmanjšanja varnosti in zadovoljstva uporabnikov stavbe nastati precejšnji socialno-ekonomski stroški.

Za izboljšanje in pomoč pri razumevanju zahtev tega dokumenta sta na voljo vodilo ISO/IEC Guide 71 in dokument z napotki ISO/TR 22411.

V pripravi so tudi dokumenti, ki naj bi posebej obravnavali okolja za otroke s posebnimi potrebami in okolja kulturne dediščine.

Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja

POMEMBNO: Elektronska datoteka tega dokumenta je barvna, kar omogoča pravilnejše razumevanje dokumenta. Zato je priporočljivo, da uporabniki ta dokument natisnejo z barvnim tiskalnikom.

1 Področje uporabe

Ta dokument določa vrsto zahtev in priporočil za konstrukcijske elemente, montažne sestave, sestavne dele, priključke in proizvode, ki se navezujejo na vidike projektiranja ter konstrukcijske vidike uporabnosti in dostopnosti stavb, tj. dostop do stavb, gibanje znotraj stavb, izstop iz stavb v običajnih razmerah in evakuacijo v primeru požara.

Ta dokument se uporablja tudi za skupne prostore v stanovanjskih stavbah z več enotami. Priporočila za stanovanjske enote so podana v [dodatku A](#).

Ta dokument vsebuje tudi določila o zunanjih značilnostih, ki so neposredno povezane z dostopom do stavbe ali skupine stavb z ustreznega mesta ali med tako skupino stavb znotraj skupnega mesta. Dokument ne obravnava elementov zunanjega okolja, kot so javni odprti prostori, katerih funkcija je izolirana in nepovezana z uporabo posamezne stavbe.

Dokument se uporablja za nove stavbe in nova dela v obstoječih stavbah.

Dokument uvaja koncept "pomembnih izjem za obstoječe stavbe" v primerih, ko je določene zahteve izjemno težko izpolniti in posledično ni mogoče zagotoviti popolne dostopnosti. S "pomembnimi izjemami za obstoječe stavbe" je določena sprejemljiva, čeprav omejena raven dostopnosti. Izjeme za obstoječe stavbe se ne smejo uporabljati v drugih primerih, nanje se ne sme sklicevati na neutemeljen način oziroma se ne smejo izkoristiti kot izgovor za to, da višja raven dostopnosti ni dosežena, kadar je to ekonomsko in/ali tehnično izvedljivo.

Mere v tem dokumentu, ki se navezujejo na uporabo invalidskih vozičkov, veljajo za tloris najpogosteje uporabljanih velikosti invalidskih vozičkov in njihovih uporabnikov, kot je opredeljeno v standardih ISO 7176-5 in ISO/TR 13570-2 (širina 800 mm in dolžina 1300 mm).

<https://standards.iso.org/standard/68482-2022> Ta dokument je pripravljen predvsem za odrasle invalidne osebe, vendar vključuje nekaj priporočil glede specifičnih potreb otrok po dostopnosti.

2 Zveze s standardi

Naslednji dokumenti so sklicevani v besedilu na tak način, da njihov del ali celotna vsebina predstavlja zahteve tega dokumenta. Pri datiranih sklicevanjih se uporablja le navedena izdaja. Pri nedatiranih sklicevanjih se uporablja zadnja izdaja publikacije (vključno z dopolnili).

ISO/IEC Guide 71	Vodilo za obravnavo dostopnosti v standardih
ISO 4190-5:2006	Dvigala (Lifti) – 5. del: Krmilja, signali in pripadajoča oprema
ISO 8100-1:2019	Dvigala za prevoz oseb in blaga – 1. del: Varnostna pravila za konstruiranje in vgradnjo osebnih in tovorno-osebnih dvigal
ISO 8100-30:2019	Dvigala za prevoz oseb in blaga – 30. del: Dvigala razredov I, II, III in VI
ISO 9386-1	Električne dvizne ploščadi za osebe z okvaro mobilnosti – Pravila o varnosti, dimenzijah in funkcionalnem delovanju – 1. del: Navpične dvizne ploščadi
ISO 9386-2	Električne dvizne ploščadi za osebe z okvaro mobilnosti – Pravila o varnosti, dimenzijah in funkcionalnem delovanju – 2. del: Gnana stopniščna dvigala za sedeče ali stoječe osebe ter invalidski vozički na poševni ravnini
ISO 23599:2019	Pripomočki za slepe in slabovidne – Talni taktilni vodilni sistemi